

W

10
ЖОВТЕНЬ
1970



**ДОШКІЛЬНЕ
ВИХОВАННЯ**

З М І С Т

	Стор.
Партійному з'їздові — наші думи і діла	1
Теорія і методика дошкільного виховання	
Є. С. Кривенчук — Усунення вад звуковимови	5
О. Л. Жильцова — Формування узагальнюючих понять у дітей старшого дошкільного віку	9
А. П. Іваненко — Збагачення побутової лексики трирічних дітей	11
І. Б. Ізраєліт — Врахування деяких фізіологічних та психологічних закономірностей у роботі з малятами	15
Т. К. Лютова — Економіка і дошкільне виховання	20
Про нову «Програму виховання в дитячому садку»	
Л. В. Артемова — Ігрова діяльність у дитячому садку	22
Відмінники дошкільної справи	
З. М. Бразник, В. В. Ісаєва — Їхнє покликання	28
З досвіду	
А. І. Можєєв — У постійному поході за знаннями	29
Є. А. Нікуліна, Т. Ф. Фішель — Логопедичні групи в дитячому садку	34
М. Р. Когут — Заняття з розвитку рухів у дітей другого року життя	36
М. С. Нефедьєва — Розвиток зв'язної мови у старших дошкільнят	43
Сторінка для дітей	
Ми на свято ідем (сл. А. Криворотька, муз. А. Лазаренка)	45
Г. Бойко — Скоромовки	46
Бесіди і консультації	
Г. Г. Бені — Суниці в кімнатних умовах	47

Редакційна колегія:

Л. В. Артемова, Т. В. Введенська, М. Д. Ільченко, В. К. Котирло, Н. Ю. Переверзева, М. А. Познанська, Г. І. Сушан (головний редактор), Т. Д. Томашівська, К. І. Халімонова, З. М. Хорошко, Н. Ф. Яришева, П. П. Яценко.

Техредактор Н. Г. Попова

Коректор О. О. Панібратець.

Адреса редакції: Київ-53, вул. Юрія Коцюбинського, 5. Тел. 79-80-71, дод. 3-12.

БФ 10774. Здано до набору 3. IX. 1970 р., підписано до друку 23. IX. 1970 р. Формат паперу 70×108¹/₁₆. друк. арк. 3, умовн. друк. арк. 4,2, обл.-вид. арк. 5,1, тираж 75 300, зам. 984.

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна», Київ, вул. Андрі Барбюса, 51/2.

Ежемесячный методический журнал Министерства просвещения УССР «Дошкольное воспитание» (на украинском языке).

Адрес редакции: Киев-53, ул. Ю. Коцюбинского, 5. Усл. печ. листов 4,2, тираж 75 300. Заказ 984. Цена 20 коп.

Комбинат печати издательства «Радянська Україна», Киев, ул. Анри Барбюса, 51/2.

йомити з узагальнюючим словом «фрукти».

Матеріал: справжні фрукти на тарілці, прикриті серветкою.

Хід заняття.

Звертаючись до дітей, вихователька каже, що сьогодні вони розглядатимуть смачні фрукти. Бере з тарілки яблуко, показує його всім і запитує: «Що це?» — «Яблуко», — відповідає хтось із дітей. «Правильно. А тепер скажіть, якого воно кольору». — «Жовте (зелене, червоне)». — «Правильно. А якої воно форми?»

При цьому вихователька в одній руці тримає яблуко, а другою робить коловий рух у повітрі, допомагаючи дітям підібрати потрібне слово для відповіді.

«Так, яблуко кругле, ви відповіли правильно. А хто знає, яке воно на смак?» — «Солодке (кисле)». — «Правильно, діти, яблука бувають солодкі і кислі. Потім ми його покуштуємо і дізнаємося, який воно має смак». Кладає яблуко на стіл, дістає з тарілки сливу, показує, діти відповідають, що це.

Вихователька викликає тих дітей, які мають бідніший запас слів, перевіряючи їх. «Ну, молодці, всі знають. Тепер давайте подивимось, якого вона кольору». Юра: «Синього». — «А Соня як відповість?» Соня:

«Синього». — «А Вова теж знає?» Вова: «Синього». — «Так, усі правильно сказали. А чи знаєте ви, що у сливи всередині?» «Кісточка», — відповідає викликана дитина. Далі йде розмова про форму сливи (овальна).

Вихователька кладе сливу поруч з яблуком і каже: «Яблуко і сливу можна назвати одним словом — фрукти». Потім бере з тарілки грушу, і діти розглядають її так само, як і попередні фрукти. Знову узагальнюється, що сливу, грушу, яблуко можна назвати одним словом — фрукти. Після цього вихователька запитує дітей або розповідає сама, де ростуть ці фрукти, що з них можна приготувати тощо. Наприкінці заняття розрізає плоди на частини, дає покуштувати дітям, запитуючи, який вони мають смак.

На наступних заняттях розглядаються інші фрукти: лимон, апельсин, мандарин та ін.

За таким же принципом можна провести заняття й на інші теми про овочі, квіти, меблі, птахів, тварин тощо, використовуючи справжні об'єкти або малюнки, муляжі, макети, іграшки.



А. П. ІВАНЕНКО
(Запорізький педагогічний інститут)

Збагачення побутової лексики трирічних дітей

Побутова діяльність дітей молодшого дошкільного віку є однією з важливих форм взаємодії з навколишнім середовищем. Як при самостійній побутовій діяльності, яку спрямовує дорослий, (умивання, одягання, харчування тощо), так і при спостереженні за діяльністю інших діти вступають у предметно-мовні контакти. Так створюються можливості для багаторазового сприйняття об'єкта та його назви, для практичного використання в мові відповідних слів, а це є природною передумовою інтенсивного мовного розвитку дітей і, зокрема, засвоєння ними побутового словника.

Виступаючи складовою частиною загальнонавчальної лексики, побутова лексика складає основу усно-розмовної мови. Своєчасне її засвоєння

має неабияке значення для дальшого розумового і мовного розвитку дитини.

Предметом нашого дослідження було вивчення характеру засвоєння лексики дітьми молодшого дошкільного віку. Ознайомившись з практикою мовного виховання в ряді дитячих садків, перевіривши знання дітей про предмети побутового оточення, ми виявили, що залучення дошкільнят до побутового середовища недостатньо використовується для їхнього розумового й мовного розвитку. Вихователь, керуючи діяльністю дітей, пояснюючи правила використання предметів, звертаючи увагу на якість виконання дій з ними, при цьому сам рідко називає речі побуту і не створює умов для вживання відповідних слів дітьми. Календарні плани й обліки багатьох

вихователів не показують цілеспрямованої роботи в цьому напрямку, епізодично, неповно використовуються вплив на розвиток загальнонавчальної лексики дидактичних ігор, спостережень, екскурсій.

Аналіз мови дітей у таких вихователів виявив різноманітні лексичні недоліки: коло семантично правильних слів для називання предметів побуту і дій з ними обмежене, значне місце посідають просторіччя, часто спотворюється морфологічна структура семантично правильних слів.

Усі ці недоліки можна попередити, якщо ознайомлення дітей з навколишнім матеріальним і соціальним оточенням, залучення їх до повсякденної побутової діяльності широко використовувати і для засвоєння відповідної лексики. Вплив на побутовий словник дітей треба здійснювати в різних видах дитячої діяльності з урахуванням можливостей кожної з них для практичного засвоєння дітьми певної групи слів.

Система педагогічних заходів, спрямованих на збагачення словника дітей, повинна передбачати таке: наявність орієнтовних тематичних словників з того чи іншого виду побутової діяльності, як-от: умивання, харчування, одягання тощо. Такі словники складаються на основі вимог програми до знань і навичок, які діти повинні засвоїти в процесі залучення до певної побутової діяльності. Вони допомагають вихователю не тільки бачити перспективу словникової роботи, але й забезпечувати єдині вимоги до всіх процесів пізнання;

послідовність усіх етапів роботи над словом — від ознайомлення зі словом-назвою до використання його у зв'язній мові. Ця безперервність забезпечується тим, що словникова робота, яка починається в одному виді діяльності, потім продовжується, видозмінюючись і ускладнюючись, в іншому;

поступовість ускладнення мовних вправ, які розвивають навички вживання слів у мові. Спочатку це вживання окремих слів, коли діти відповідають на запитання «Що це? Що

робити?», потім — вживання слів у сполученні з іншими словами і, нарешті, побудова фраз, розгорнутих висловлювань з використанням цих слів;

чіткий контроль за тим, як діти засвоюють слова, і на цій основі раціональне планування роботи як з усіма, так і з окремими дітьми.

У цій статті описана словникова робота, яка здійснюється через ознайомлення дітей з побутовою працею дорослих, зокрема, детально на прикладі такої роботи няні, як зміна постільної білизни і заправлення ліжка. Все це близьке дитині: з постільними речами вона стикається щодня, бачить дії дорослих з ними, користується ляльковою білизною.

Виявлення у дітей знань про предмети побуту, їх призначення, назви цих предметів і дій з ними може бути початком роботи над словником. У час підйому дітей після сну і заправлення ліжка треба запитувати, як називається та чи інша річ, що роблять з нею. Можна запропонувати дитині пригадати, на чому вона спить удома, чим заслане її ліжко. Для виявлення знань про постільні речі і відповідного словника слід скористатися і ляльковою постільною білизною. Таку роботу можна проводити з підгрупами дітей (3—4 дитини) або індивідуально після сну та в інший час, зручний для бесід.

Виявлення знань і перевірку словника слід передбачити в календарному плані, а висновки фіксувати в обліку. Наприклад, у вихователя може з'явитися такий запис в обліку: «Тільки два предмети — подушку та ковдру — називають правильно майже всі діти, інше вони називають неправильно або не називають зовсім, не можуть називати дії, не знають призначення більшості предметів».

Визначивши, які значення і слова треба уточнити, що слід повідомити дітям і з якими словами ознайомити, доцільно спланувати потім огляди постільних речей і використати для цього такі прийоми: запитання (Що це? Навіщо? Що ним або з ним роблять?): неодноразове називання вихователем предмета з посиленою,

чіткою вимовою; повторення дітьми за вихователем і разом з ним найбільш важких слів.

Такий огляд можна провести вранці або увечері після сну — з підгрупами дітей в 10—13 осіб оглянути постільні речі в своїй спальні. В обліку вихователю повинен відзначати, хто при цьому був відсутній, щоб потім провести таку роботу і з цими дітьми. Проте одноразовим оглядом не можна обмежуватися, потрібне подальше закріплення, уточнення слів-назв предметів і розширення уявлень дошкільнят. Для цього варто повести дітей в кімнати пралі, кастелянші, де вони повторно оглянуть знайомі постільні речі. Наприклад, зручно розташувавши дітей, вихователю звертається до них: «Для нас уже все приготували. Давайте подивимось, що тут лежить (підходить до купки наволочок, бере одну, розгортає і показує дітям). Так, це наволочка (пропонує дітям повторити слово), вона чиста, прасована. Тут лежать наволочки, багато наволочок. (Діти повторюють останнє словосполучення). Всі вони чисті, прасовані. (Два останні слова діти повторюють теж).

Закріплення слів-назв предметів можна продовжувати в ігровій діяльності дітей, оглядаючи постільну лялькову білизну, називаючи її. Завдання такого огляду не лише в тому, щоб перенести слова-назви постільних речей на іграшку, а й у тому, щоб потренувати дітей у вживанні цих слів у відповідях на запитання «Що це?». В такій бесіді вихователю учить порівнювати предмети за розміром і вживати слова «великий — маленький» у сполученні з іменниками, які означають постільні речі.

Знайомство дітей з дієслівною лексикою починається з уточнення їхніх уявлень про послідовність виконання дій і ознайомлення з відповідними дієсловами. Для одночасного сприймання дітьми і самої дії, і слова-назви її варто організувати спостереження за роботою няні, коли вона змінює постільну білизну або заправляє ліжка, супроводжуючи це словесним поясненням, виді-

ляючи потрібні дієслова і словосполучення.

Такі спостереження доцільно проводити після денного сну з підгрупами дітей у 10—13 осіб.

Уточнює і поглиблює знання дітей гра-бесіда про постільні речі. Це заняття дозволяє одночасно розв'язувати завдання розумового і мовного розвитку: дошкільнята вчаться порівнювати предмети за величиною, правильно визначати їхні ознаки, відповідати реченням на запитання про призначення даних предметів.

«Діти,— починає вихователю,— до нас у гості прийшли... знаєте хто? (Робить паузу, потім показує дві ляльки — одну велику, другу маленьку. Діти відповідають). Так, до нас прийшли ляльки. Скільки їх? Бачите, лялька Світлана велика, а лялька Оленка.... (діти доповнюють: маленька). Давайте покажемо лялькам, які ми для них приготували ліжка. (Ставить біля великої ляльки більше ліжечко, а біля маленької — менше). У Оленки ліжко маленьке, а у Світлани? (Відповідають). Тепер покажемо лялькам, яку постіль ми для них приготували. (Бере матрац, звертається до ляльок: знаєте, що це?, ті заперечно хитають головами). А ви, діти, знаєте, що це? Скажіть. (Діти відповідають). Діти, поясніть лялькам, навіщо потрібен матрац. (Щоб зручно було спати). Ось іще один матрац, подивіться. (Накладає короткий матрац на довгий). Один матрац короткий, а другий який? Довгий матрац для Світлани, а короткий для Оленки. (Діти повторюють і кладуть матраци на ліжка).

Особливо повільно засвоюють малюки слова, що називають дії, часто перекичують їх. Вихователю доводиться не лише вчити називати ту чи іншу дію, але й відчувати від неправильно засвоєних дієслів.

Роботу над дієслівною лексикою, розпочату під час спостереження за побутовою діяльністю, можна продовжити у грі-бесіді з усією групою дітей «Приготуємо ліжка для ляльок». Ця гра є продовження вище згаданого заняття, наприкінці якого вихователю і діти обіцяли лялькам навчити їх стелити постіль. Завдан-

ням цієї гри-бесіди є закріплення послідовності виконання дій, тренування дітей у вживанні слів-назв предметів і слів-означень дій, побудова фраз.

Вихователь каже: «Діти, ви обіцяли лялькам навчити їх стелити постіль. (Зміненим голосом каже за ляльку, що вона трохи вміє). Що ж ти вмієш робити, Світланко? (Лялька кладе матрац на ліжку). Що ти зараз зробила? (Лялька відповідає, що вона не знає, як це назвати). Допоможіть, діти, сказати, що зробила Світлана. (Діти всі разом і окремо відповідають, що лялька поклала матрац. Лялька заявляє, що не знає, що треба робити далі). Діти тебе навчать, Світлано. Ходи сюди, Сергійку, покажи, що треба тепер робити. (Хлопчик розстеляє простирадло). Що ти робиш, Сергійку?» Він відповідає. Діти повторюють. Дія за дією поступово застеляється лялькове ліжко.

Закінчуючи гру-бесіду, вихователь дає дітям кілька комплектів лялькової білизни, і вони граються самостійно на килимі. Керуючи творчими іграми, вихователь створює необхідні умови для того, щоб діти неодноразово чули, пригадували і вимовляли слово-предмет, слово-дію, слово-ознаку.

Хорошими мовними вправами

є розгляд малюнків із зображенням всіх дій, які зв'язані з прибиранням ліжка. Оскільки підібрати такі малюнки нелегко, можна виготовити серію фотографій. Розташувавши їх в альбомі в логічній послідовності, вихователь одержить хороший посібник. (Такі ж альбоми можна виготовити і з інших видів побутової діяльності).

Вихованню у дітей мовних навичок допомагають також спеціальні бесіди про їхню побутову діяльність. Для активізації вживання хорошою вправою є вправа типу «Я почну, а ви закінчите».

Подобаються малечам, активізують їхню мову ігри-жарту, наприклад, «Ведмедик готує лялькам ліжко». Ведмедик «стелить» ліжко, а діти допомагають йому, підказують послідовність дій. Помилки ведмедика не тільки розважають їх, але й стимулюють мову. Ось ведмедик узяв ковдрочку і каже, що це треба класти під голову. Діти виправляють, допомагають йому.

У цій статті ми показали, як можна використовувати залучення дітей до одного з видів побутової діяльності для розвитку їхньої мови. Аналогічним чином може бути організована словникова робота з дошкільнятами через ознайомлення з іншими видами побутової праці.



Улюбленець маленьких вихованців ясел-садка № 44 Південно-Західної залізниці